

A hózenetráger magyar humoristái

A Bach-korszak idejében még mindig volt annyi humorérzék nemzeti Bernáth Gáspár úrban, hogy megmosolyogtassa az ország sírásra álló száját. „Te Gázi! A Wiener Zeitung azt írja, hogy a magyarnak mindig is a német adta a fenntartó elemet! Mi a fene az a fenntartó elem? – Hát a hózenetráger! – vágta rá Bernáth Gáspár.”

Ezek az emberek ott Petőfi meg a többi körül, valóban úgy hordozták – néha csendesen, néha felszikkázva – a szellemet, mint a pipafej a tüzet. Bernáth Petőfi előtt egy jó évtizeddel született, és egy negyedszázadnyi idővel utána hunyta le a szemét. Jogi tanulmányokra fogták (meg is szerezte ímmel-ámmal az ügyvédi oklevelet, írja róla körömfeketényi tanulmányában Zolnay László, ám csak olyan ügyefogyott ügyvédféle lett, ahogy magát nevezte). Ez a Bernáth Gáspár szinte önként zárta ki magát a társadalmi rendből, melynek gyermeke volt, hogy inkább a bohémságnak hódolhasson. Már fiatalon írásra meg népies muzsika szerzésére adta a fejét: egyik dalát országszerte énekelték, azt, hogy Az alföldön csikós legény vagyok én... De ő írta meg Lavotta életrajzát is. Ám emlékét inkább szelíd gúnnyal és öniróniával telt jó mondásai őrizték meg. Tiszta lelke, nyílt tekintete, falstaffi étvágya, rabelais-i szatírja okán Petőfi is szívébe zárta, még nászútjáról, Koltórol is levélben szólítja fel „szent Gáspár barátját”, hogy írja meg a Teleki-kastélyba legújabb mondásait. Zolnay László forrásából szállt ránk egypár, melynek sava-borsa túlélte az időkét. A szórakozott professzorról azt jegyezte meg, hogy hazamenet kabátját ültette a székre és magát akasztotta fel. A sipítózó énekesnőről megjegyezte: vigyáznia kell, nehogy a hangját a karzaton elkapja egy szabólegény és tűbe fűzze, mint a cérnát. De ő látott akkora szelet, hogy még a kapcát is kifújta az ember csizmájából, és állította, hogy az alföldön olyan zimankós telet élt át, hogy a csecsemők egy szálig „hajdúködmönben jöttek a világra”, a gazdák meg ölükben vitték ki ebeiket az utcára ugatni! Saját vagyont, nemesi birtokát ekként emlegette: három vályogtéglát hagyott rá az atya, de ezeket este megcsípte a szunyog és reggelre kelve emeletes házzá dagadtak. Ő maga folyton adósságokkal küzdött és mondogatta: ha minden hitelezője kőbálvánnyá válnék, Debrecen ki lehetne kövezni velük.

Ez a kor, mint a jó szél, magával hozta Vajda Péter, Vas Gereben, Garay János tálentumait, ott a közelben (bennük az Obsitos, Hány János szent szimbólumát) – Jókai és mások indulása mellett. De a sor már Gvadányival elkezdődik, még a máriateréziás, magyarhuszáros, János vitézt megalapozó iróniában, népi kincsben, hangulatban. Bernáth Gáspár volt az üketyja annak a vicces mondásnak is, ami máig kísért a népnyelvben, hogy odakiáltott a Tiszába fuldokló vasas németnek is: úszni tanultál volna meg, ne nímetül!

Ki ne ismerné azonban Petőfi versét a mindent halogató, magyar fátumra utaló, többnyire „ej ráérünk arra még” varázsszóra nyíló jelképes alakról. Bizony Petőfi versének modellje eleven hús-vér ember volt. Jártában, keltében, utaztában találkozott vele a költő és meglátta benne a nagy példázatot. A mai kutatók bizonyíthatták azt is, hogy a kornál régebbi évtizedekben is sok szó esett az alszolgabírói minőségben működött tekintetes úr családjáról, nemkülönben azt is kiderítették, hogy 1714-ben labanc volta miatt kapta egyik őse a címeres levelet. Nemrég aztán azt is kiderítette egy kutató, hogy 1855. április 28-án 62 éves korában meghalt maga a híros-nevezetes „Tekintetes Pathó Páll Úr” és Magyar-szögyényben temették el, Párkány (Sturovo) közelében, szemben valahol Esztergommal. Szóval Pathó Pál sírját is elcsatolták tőlünk, belőlünk Trianonban.

Lászlóffy Aladár

NAPÚT

Irodalom, művészet,
környezet

XI. évfolyam I. szám

A Cédrus Művészeti Alapítvány megbízásából kiadja a Napkút Kiadó Kft. Megjelenik évente tízszer.

Főszerkesztő: **Szondi György**. Szerkesztik: **Bába Szilvia** (művelődés), **Balázs Géza** (nyelvművelés), **Bognár Antal** (próza), **Elek Szilvia** (zene), **Király Farkas** (vers), **Kovács Ildikó** (szöveggondozás), **Prágai Tamás** (dokumentum), **Sebeők János** (környezet), **Szondi Bence** (törtélem), **Vincze Ferenc** (műbírálat), **Wehner Tibor** (művészet).

Szerkesztőségvezető: **Szondi Eszter**. Terjesztés: **Németh Lóránt**.

Napút-kör: **Csűrös Miklós**, **Gazdag Dávid**, **Gráfik Imre**, **Hankiss Elemér**, **Dr. Koncz Gábor**, **Lászlóffy Aladár**, **Radnóti Zsuzsa**, **Schwajda György**, **Konrad SutarSKI** (tiszteltetbeli konzulensek).

Alapította: **Masszi Péter**. Lapterv: **Gosztola Gábor**.

Szerkesztőség: 1014 Budapest, Szentháromság tér 6. mf. sz. 29. • Telefon/fax: (1) 225-3474

E-mail: napkut@gmail.com • Honlap: www.napkut.hu

A Cédrus Művészeti Alapítvány adószáma: 18110661-1-41

Nyomdai kivitelezés: Érdi Rózsa Nyomda. Terjeszti a Hírker Zrt. és az NH Zrt. ISSN: 1419-4082

Onnan nézek szertesét
Lászlóffy Aladár: A hózentráger
magyar humoristái (a borítóbelsőn)

Évgyűrűk

Sándor György: Radnóti naplójából 3

Mustra

Faludi Ádám: A rockdíler 5

Karaffa Gyula: Csunnyamesék 11

Szóvár

Balázs Géza: „Ez nem vicces...” 21

Lackfi János: Tiborc panasza
a harmadik ezredévben 28

Egressy Zoltán: Tiborc 29

Barna T. Attila: Mokka presszó;
Dal az Unicumhoz 30

Csokonai Attila: A házi tűszhely csücske 32

Fekete Anna: Bécs, 2008; Politika 34

Hajós János: BARBI ANTE PORTA(S);
(Rozsdás vészharang) 36

Lászlóffy Csaba: Avignoni zsolozsma 38

Mezősi Miklós: Látomás, szikrázó látomás;
régí nóta ez; Tartozás(ok) 40

Móczár Csaba: A bátor kecske;
Dióhéj történet; Békamese 42

Ványai Fehér József: Megszórva ezüsttel;
Gazdag veremből 44

Fénykör

Borbély András: Mélik gróf holdjai 45

Ircsik Vilmos: Gyerekjáték 51

Lackfi János: Jó feneket csinál 52

Sebeők János: Ezerkettőszáz karakter. 54

Zsávolya Zoltán: Imre Király 56

Szakonyi Károly: Ezerkétszáz 58

Tárlat

Koppány Zsolt: A mondén világ festője,
avagy magyar gróf a 111-es cellában. 59

Batthyány Gyula és Somodi-Hornyák Szilárd
festményei (a színes mellékleten)

Deres Péter: Se az, amit gondolok 65

Gyorgyovich Miklós: A répa 68

Carbonaro: A bérgyilkos és a Mester. 75

Verrasztó Gábor: A használt ostornyél;
Az író és a számár; A matrac;
Déry Tibor pizsamában 84

Hetedhét

Heinrich Wittenwiler: A gyűrű
(Szalai Lajos fordítása) 87
Michelangelo Buonarroti, Ismeretlen olasz,
16. sz., Torquato Tasso és Giovanbattista
Guarini versei (Virágh László fordításai) . . .92
Aldo Palazzeschi: Séta; Egy lány San
Giovanniból (Szénási Ferenc fordításai) . . .94
Thomas Bernhard: A hangimitátor;
Pisa és Velence 97
Vicente Verdú: Az aranykeszeg
(Arató János fordításai) 99
Helen Tookey: Nyelvek által;
Az iskola kertjében; C. G.-nek
(Dörgő Tibor fordításai) 101
Radu Ţuculescu: Az ember új barátja
(Szlafkay Attila fordítása) 103
Daša Drndić: Pupi Pesten
(Borbély János fordítása) 104

Ablak

Bertha Zoltán: Az abszurd az újabb
erdélyi magyar irodalomban. 110

Fazekas István: Ki csillagra nézett. 127
Véghelyi Balázs: Kimondatlanul. 127

Égalj

Százhalombatta 128
E számunk szerzői. 86

Melléklet

Káva Téka - Napút-füzetek 31.

Cédrus-kvintett
(Záró pályázati válogatás, 2007-es kör –
Papp Laura, Mészáros Urbán Szabó Gábor,
Zachariás Klára, Vicei Károly, Tóth Ágnes)

A Batthyány Gyula-festmények forrása:
Kieselbach Archívum

KIESELBACH PHOTO ARCHIVES

NAPÚT

Irodalom, művészet,
környezet

XI. évfolyam I. szám

Mulatóványok

BATTHYÁNY GYULA

Arcok és álarcok (részlet)

SOMODI-HORNNYÁK SZILÁRD

Nagymamám... (részlet)